

Ръководство за градовете, които кандидатстват за званието „Европейска столица на културата“

Инициативата „Европейска столица на културата“ е замислена с цел да насърчи сближаването между европейските народи. Тя е създадена с тази основополагаща идея през юни 1985 г. от Съвета на министрите на Европейския съюз по инициатива на Мелина Меркури. Благодарение на предизвикания от инициативата огромен интерес тя придобива все по-голямо влияние в Европа и оказва ярко културно и социално-икономическо въздействие.

В периода след 1985 г. повече от 35 града са избрани за званието „Европейска столица на културата“ - от Стокхолм до Генуа, от Атина до Глазгоу, от Краков до Порто. През годините това събитие се доразвива, без да губи първоначалния си замисъл: да подчертава богатството и многообразието на европейските култури и техните общи черти, да насърчава по-доброто взаимно опознаване между европейските граждани и да подхранва усещането за принадлежност към една и съща „европейска“ общност.

По-долу е представена пълна информация за различните етапи от процедурата за избиране на „Европейска столица на културата“. Настоящото ръководство също така има за цел да разясни и илюстрира критериите и целите на инициативата. Голяма част от тази информация се основава на предишния опит при подбора на градове за званието „Европейска столица на културата“(ЕСК).

СЪДЪРЖАНИЕ

<u>I. Номинация за „Европейска столица на културата“</u>		
1.1) Аспекти на събитието: ползи и рискове	стр.4	
1.2) Процедура по подбор	стр.5	
1.3) Подаване на кандидатури	стр.8	
<u>II. Етап на мониторинг: от избирането до събитието</u>	стр.9	
<u>III. Цели и критерии на инициативата</u>	стр.12	
3.1) Концепция за „Европейска столица на културата“	стр.13	
3.2) „Европейско измерение“	стр.14	
3.3) „Град и граждани“	стр.16	
<u>IV. Фактори за успех</u>	стр.17	
<u>V. Комуникация, свързана със званието: харта за публична видимост</u>	стр.19	
<u>VI. Съфинансиране от Съюза</u>	стр.21	
<u>VII. Оценка на въздействието и мониторинг</u>	стр.22	
<u>VIII. Обмяна на добри практики</u>	стр.24	
<u>IX. Източници на информация</u>	стр.24	
ПРИЛОЖЕНИЯ		
● Приложение А	„Европейското измерение“ в избора на темите	стр.26
● Приложение Б	„Европейското измерение“ при осъществяването на проектите	стр. 32
● Приложение В	Примери за европейско измерение, свързано с концепцията за „Европейска столица на културата“	стр.34
● Приложение Г	„Град и граждани“: инициатива, основана на активното участие	стр.40

- Приложение Д „Град и граждани“: инициатива с роля на катализатор в средносрочен и дългосрочен план стр.45
- Приложение Е Официално лого, което трябва да бъде използвано във всички комуникационни материали стр. 48
- Приложение Ж Често задавани въпроси стр. 49

I. Номинация за „Европейска столица на културата“

Инициативата „Европейска столица на културата“ е едно от най-престижните и популярни европейски културни събития. Тя се характеризира със значителен мащаб и обхват, поради което и изискванията за получаване на това звание са високи от художествена и културна гледна точка. Успехът на събитието зависи от качеството на програмата (съставена въз основа на критериите, определени за събитието, вж. част III по-долу), от ангажираността на публичните органи, особено по отношение на финансирането, и от привличането на социално - икономическите партньори от града.

1.1) Ползи и рискове

Инициативата „Европейска столица на културата“ може да донесе огромни ползи за градовете в културно, социално и икономическо отношение в рамките на самата година и след това. Тя е една уникална възможност за обновяване на градовете, за промяна на представата за тях и за тяхното популяризиране в европейски и международен план, което може да спомогне за развитието на туризма. Проучване на независим експерт относно Европейските столици на културата за периода 1995—2004 г. показва, че 80 % от управляващите инициативата лица, които са отговорили на въпросите от проучването, са на мнение, че това е най-полезната културна проява за градовете, която насърчава тяхното развитие¹.

По изчисления на някои предишни успешни „Европейски столици на културата“ всяко евро, инвестирано в инициативата, може да генерира печалба в размер между 8 и 10 евро. Следователно тя може да допринесе за растежа и заетостта.

В този смисъл си струва да се отбележи, че секторът на културните и творческите индустрии има важна икономическа и социална роля в Европа: секторът е допринесъл за 2,6 % от БВП на ЕС (30) през 2003 г.²

Европейските столици на културата могат също така да дадат ценен принос за социалното включване и диалога между културите. Например някои от успешните столици са използвали програми за социално приобщаване чрез изкуството и ефективно са се възползвали от участието на доброволци.

Резултатите обаче не идват автоматично. След като получи престижното звание, градът трябва да осъществи проекта „Европейска столица на културата“ по ефективен начин с цел

¹ „Европейски градове и столици на културата“, Робърт Палмър/RAE Associates, август 2004 г.

² Икономика на културата в Европа, KEA European Affairs, 2006 г.

да извлече максимални ползи в рамките на съответната година. Затова е важно ангажиментите, поети през етапа на подбор от всички участници на национално ниво, да бъдат изпълнени през подготвителната фаза и по време на самия проект.

Въпреки потенциалните ползи трябва да се запази известна доза реализъм: градовете могат да се сблъскат с проблеми, свързани с инициативата, включително критично отношение, разочарования, политически рискове и финансови затруднения.

Често неуспехите се дължат на слабости в управлението на проекта или на финансирането на инициативата от страна на държавните органи. Например наличието на проблеми с екипа, отговорен провеждането на инициативата, може да затрудни нейното осъществяване по ефективен начин. Проблеми могат да възникнат и ако политическите власти бъдат сменени в периода между избирането за званието и самата година на "Европейска столица на културата" в случай, че новата политическа конфигурация не споделя ангажираността на предишната. Поради това е важно от самото начало да се търси политически консенсус и защита срещу потенциално дестабилизиращи промени по отношение на екипа и финансирането, които биха могли да възникнат вследствие на политически промени на национално или общинско ниво.

Сумата на действително инвестирани публични средства в инициативата представлява риск и изисква категоричен ангажимент за тяхното предоставяне.

1.2) Процедура по подбор

Съветът на министрите на Европейския съюз е единствената институция, която има правото да присъжда званието „Европейска столица на културата“. Понастоящем това звание е запазено изключително за градове в държави-членки на Европейския съюз и се присъжда за период от една година.

Европейската комисия, и по-точно Генерална дирекция „Образование и култура“ осъществява мониторинг върху процеса на подбор на градове за присъждане на званието. Процедурата за подбор е установена на основание на Решение 1622/2006/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 24 октомври 2006г..³

В настоящото ръководство позоваването на „Европейска столица на културата“ се отнася за всички дейности, включени в програмата на града, на който е присъдено званието за дадена година.

³ Официален вестник на Европейските общности (ОВ) L 304 от 3 ноември 2006 г. Това решение е достъпно на следния адрес: http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm.

Двадесет и седемте държави-членки на Европейския съюз последователно ще бъдат поканени за домакини на „Европейска столица на културата“ през периода 2005—2019 г. Хронологичният ред е посочен в приложението към Решение 1622/2006/ЕО и е определен по общо съгласие между държавите-членки. Всяка година два града от две различни държави-членки могат да получат званието „Европейска столица на културата“ за съответната година.

Европейските столици на културата вече са определени до 2012 г., а от 2013 г. се прилага друга процедура за подбор, организирана в два етапа:

-> *Етап на предварителен подбор:*

- Шест години преди началото на инициативата, определените за домакини на „Европейска столица на културата“ държави-членки публикуват покана за подаване на кандидатури, насочена към градовете, които може да проявят интерес и да участват в конкурса за присъждане на званието. Градовете имат на разположение десет месеца, в рамките на които да отговорят на поканата, като представят общата програма за въпросната година (вж. 1.3 Подготовка на кандидатурите).

Градовете, които проявяват интерес към званието „Европейска столица на културата“, могат да получат информация на среща, организирана от държавата-членка, която е домакин на инициативата.

- След това в държавата-членка се провежда заседание на жури за подбор, което се състои от тринадесет души: шест експерти, назначени от държавата-домакин, и седем, назначени от европейските институции. Тези седем „европейски“ експерти се назначават за период от три години и техният състав се обновява на три етапа (2 + 2 + 3). Те работят заедно с „националните“ експерти в двете заинтересовани държави-членки при оценяването на кандидатурите по отношение на целите и критериите за присъждане на званието. Тези критерии са описани и илюстрирани в част III от настоящото ръководство, озаглавена „Цели и критерии на инициативата“, както и в приложенията. Назначените на национално ниво експерти може да не са граждани на съответната държава-членка.

- Журито за подбор изготвя списък на градовете, които да продължат участието си в конкурса, и отправя препоръки относно напредъка и подготовката. Правилата на конкурса, включително и тези по отношение на гласуването и представянето на кандидатурите пред журито, се посочват в поканата за подаване на кандидатури или в друг официален документ, публикуван от съответната държава-членка.

-> *Етап на окончателен подбор:*

- След това, предварително подбраните градове имат на разположение няколко месеца, през които да доразвият своята програма, която се представя на второто заседание на

журието за окончателен подбор в съответната държава-членка (вж. част 1.3 по-долу). Това заседание се провежда девет месеца след заседанието за предварителен подбор. Журито препоръчва един град от всяка от двете държави и дава препоръки за следващия етап от подготовката.

-> *Окончателен избор:*

Въз основа на докладите на журието за подбор всяка от двете държави- членки информира европейските институции за препоръчания от журието град от съответната държава. Съветът на министрите на ЕС, след препоръка на Комисията, изготвена въз основа на доклада на журието за подбор, официално избира двата града, които да получат званието четири години по-късно.

След това, подготовката на двата избрани града се наблюдава от по-малка седемчленна комисия, назначена от европейските институции, наречена комисия за мониторинг и консултации. Този етап е описан подробно в част III от настоящото ръководство.

По-долу е представена обобщена хронология на етапите от процедурата:

Времеви график (в години, като „n“ е годината на събитието с начало 1 януари)	<i>Етап от процедурата</i>	Отговорен орган
n-6 (например края на 2006 г. за званието за 2013 г.)	Покана за подаване на кандидатури	Държава-членка (ДЧ)
n-6+10 месеца	Краен срок за отговаряне на поканата за подаване на кандидатури	Градове- кандидати
n-5 (например края на 2007 г. за званието за 2013 г.)	Заседание на журието за предварителен подбор в съответната ДЧ => списък на предварително подбрани градове (13 експерти)	ДЧ
n-5 + 9 месеца	Заседание на журието за окончателен подбор в съответната ДЧ (13 експерти)	ДЧ

n-4 (например края на 2008 г. за титлата за 2013 г.)	Уведомление за кандидатурата от даден град до европейските институции	ДЧ
n-4 + 3 месеца	Становище на Европейския парламент относно тази кандидатура	Европейски парламент
	Избиране на Европейската столица на културата	Съвет на министрите на ЕС

1.3) Подаване на кандидатури

С цел да проведат по възможно най-добрия начин своето участие в процедурата по подбор за присъждане на званието „Европейска столица на културата”, както и за да улеснят работата на журито за подбор, желаещите да участват в конкурса градове е необходимо да попълнят формуляр за кандидатстване. Формулярът е във формата на въпросник и е достъпен на интернет страницата на Генерална дирекция „Образование и култура“ на следния интернет адрес: http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/capitals/submitting-a-proposal-for-european-capital-of-culture_en.htm.

Разделите в този формуляр обхващат различни елементи на събитието, които градовете трябва да изяснят при участието си в конкурса. Формулярът за кандидатстване може да бъде придружен от приложения в свободен формат, както е посочено по-долу.

От съществено значение е между всички въпроси и съответните отговори от формуляра за кандидатстване да има ясна обвързаност.

Формулярът за кандидатстване се попълва на английски език и при желание на един или повече от един от 23-те официални езика на ЕС. Английската версия на документа ще бъде използвана в работата на журито за подбор и като основа за справки в случай на разминаване между различните езикови версии.

Журито ще оценява съдържанието на кандидатурите, а не тяхната форма или начин на представяне. От значение е отговорите на въпросите от формуляра да са кратки и в същото време съдържателни.

На етапа на предварителен подбор, попълненият вариант на формуляра за кандидатстване (без приложенията) не трябва да надвишава 80 страници, шрифт Times New Roman 12, формат А4. В рамките на този лимит кандидатите могат да приложат и илюстративни, графични или други визуални материали (например лого). Извън този лимит са позволени

допълнително две приложения: едно за описание на детайли на културната програма (до 10 страници) и едно към финансовата част (до 5 страници). На етапа на предварителен подбор не са позволени CD/DVD или други мултимедийни представяния на кандидатурите.

На етапа на окончателен подбор, попълненият вариант на формуляра за кандидатстване (без приложенията) не трябва да надвишава 100 страници, шрифт Times New Roman 12, формат А4. В рамките на този лимит кандидатите могат да приложат и илюстративни, графични или други визуални материали (например лого). Извън този лимит са позволени допълнително две приложения: едно за описание на детайли на културната програма (до 10 страници) и едно към финансовата част (до 5 страници).

Формулярите за кандидатстване, които не са изготвени съобразно посочените по-горе изисквания както за етапа на предварителен подбор, така и за етапа на окончателен подбор, няма да бъдат допуснати и разглеждани по-нататък.

Един от разделите във формуляра се отнася за структурата, създадена за организиране и провеждане на събитието. Тази структура, която е посочена във формуляра за кандидатстване и за която се изискват гаранции, ще осъществява връзката с Европейската комисия, особено на етапа на мониторинг.

След публикуването на поканата за подаване на кандидатури от съответната държава-членка градовете, които желаят да участват в конкурса, трябва да изпратят посочените по-горе документи (формуляр за кандидатстване и приложенията към тях) до органа, определен за тази цел от въпросната държава-членка (този орган се посочва в поканата за представяне на кандидатури). За целите на етапа на предварителния подбор документите за кандидатстване предоставят общ преглед на програмата, която всеки град-кандидат планира да осъществи през съответната година. Градовете, избрани в края на етапа на предварителния подбор, трябва да допълнят тези документи, като предоставят необходимата допълнителна информация.

Правилата на конкурса, включително тези относно гласуването и подаването на кандидатурите до журито за подбор, се определят в поканата за представяне на кандидатури или в отделен документ, публикувани от съответната държава-членка.

II. Етап на мониторинг: от избирането до събитието

За избраните за званието градове за 2010 г. и след нея, се предвижда етап на мониторинг след като Съветът на министрите на ЕС официално е избрал „Европейските столици на културата“.

На този етап седемчленна комисия от независими международни експерти (комисия за мониторинг), назначени от Европейската Комисия, Европейския парламент, Съвета на

министрите и Комитета на регионите осъществява мониторинг на напредъка в подготовката на града и дава насоки относно необходимите подобрения.

Участието на тази експертна комисия дава възможност за:

- оценяване на постигнатия напредък в хода на подготовката;
- предоставяне на насоки;
- проверка на съответствието с програмата и ангажиментите, въз основа на които градовете са били избрани (особено по отношение на изпълнението на критериите „Европейско измерение“ и „Град и граждани“).

В този смисъл, се изисква , отговорните структури за осъществяване на проекта и властите в съответните градове да проведат две срещи с комисията за мониторинг: първата -две години преди началото на „Европейска столица на културата“ и втората— осем месеца преди него.

Етапът на мониторинг включва:

-> *Междинен мониторинг*

По инициатива на Европейската комисия, две години преди събитието комисията за мониторинг провежда среща със структурите, отговорни за осъществяването на проекта, и с властите в двете избрани „Европейски столици на културата“.

Най-късно три месеца преди тази среща структурите, отговорни за осъществяването на проектите на двете „Европейски столици на културата“, представят пред Европейската комисия доклад за напредъка. Докладът, който трябва да представи всеки от градовете, се базира на отговорите на въпросите, посочени във формуляра за кандидатстване. В него се разглежда постигнатият напредък по отношение на отговорите, предоставени в този документ на етапа на окончателния подбор.

Комисията за мониторинг въз основа на този документ и установените с градовете контакти, изготвя междинен мониторингов доклад относно подготовката за „Европейска столица на културата“ и подобренията, които трябва да бъдат направени.

-> *Окончателен мониторинг:*

Най-късно осем месеца преди началото на „Европейска столица на културата“ комисията за мониторинг отново провежда среща със структурите, отговорни за осъществяването на проекта, и с властите в двете избрани Европейски столици на културата с цел оценяване на извършената подготвителна работа и препоръките, които остава да бъдат изпълнени.

Най-късно три месеца преди тази среща структурите, отговорни за осъществяването на проекта, представят пред Европейската комисия доклад за напредъка, изготвен в съответствие с принципите, посочени по-горе. В доклада се разглежда постигнатият напредък по отношение на препоръките, направени от комисията за мониторинг по време на етапа на междинен мониторинг. Присъждането на наградата в памет на Мелина Меркури (вж. по-долу) и отпускането на паричната награда от бюджета на програмата за инициативата, също ще бъдат обсъдени.

Комисията за мониторинг въз основа на този документ и установените от нея контакти с градовете, изготвя окончателен мониторингов доклад относно подготовката за събитието и подобренията, които остава да бъдат изпълнени.

-> *Награда:*

На тази основа Европейската комисия присъжда наградата „в памет на Мелина Меркури“ на избраните градове (от 2010 г.), при условие, че те са спазили ангажиментите, поети на етапа на подбор, и препоръките на журито за подбор и на комисията за мониторинг. Тази награда, която се присъжда не по-късно от три месеца преди началото на „Европейска столица на културата“, има символично значение (медийното отразяване може да бъде от полза за съответните градове колкото и самото звание) и включва финансов елемент.

За допълнителна информация относно съфинансирането на „Европейска столица на културата“ от Съюза вж. част VI по-долу, озаглавена „Съфинансиране от Съюза“.

Хронологичният ред на етапа на мониторинг е следният:

Времеви график (в години, като „n“ е годината на събитието с начало 1 януари)	<i>Етап от процедурата</i>	Отговорен орган
n - 2 - 3 месеца (три месеца преди междинната среща за мониторинг)	Представяне пред Европейската комисия на междинен доклад за напредъка на избраните градове	Европейска столица на културата
n - 2 (например в края на 2011 г. за титлата за 2014 г.)	Междинна среща за мониторинг между комисията за мониторинг (седем европейски експерти) и съответните градове	Европейска комисия

n - 11 месеца (три месеца преди окончателната мониторингова среща)	Представяне на Европейската комисия на окончателен доклад за напредъка на избраните градове	Европейска столица на културата
n - 8 месеца	Окончателна среща за мониторинг между комисията за мониторинг (седем европейски експерти) и съответните градове	
n - 3 месеца	Награда	Европейска комисия
n	Година „Европейска столица на културата“	Европейска столица на културата
n + 1	Оценка на резултатите от „Европейска столица на културата“	Европейска комисия

III. Цели и критерии на инициативата

Целите и критериите на инициативата „Европейска столица на културата“ са определени в Решение 1622/2006/ЕО. В допълнение към това, опитът на предишни „Европейски столици на културата“ разкрива някои елементи, които допринасят за успеха на инициативата.

Целта на настоящия раздел е да се предоставят насоки на градовете, които желаят да кандидатстват, чрез:

- разясняване на тези критерии;
- установяване на връзките между тези критерии и протичането на инициативата при избирането на предишни „Европейски столици на културата“.

Следва да се има предвид, че представената от градовете -кандидати програма трябва да отговаря на високи изисквания за художествена и културна стойност. Кандидатурите се оценяват от жури за подбор по отношение на целите и критериите за присъждане на званието, посочени в членове 3 и 4 от Решение 1622/2006/ЕО. За по-голяма яснота тези

критерии са разделени в две категории: „Европейско измерение“ и „Град и граждани“. Те са разяснени в раздели 3.2 и 3.3 по-долу.

Примерите, посочени в приложенията за илюстриране на тези критерии, дават възможност за тълкувания, предназначени да насочат дискусиите относно кандидатурите в правилната посока и могат да послужат за източник на идеи.

Вместо да ограничават програмите в рамки, те просто представят добри практики, които да насърчат творческото мислене от страна на организаторите в градовете, които предстои да кандидатстват за званието. На екипите, отговорни за организацията на събитието се предоставя свобода да използват посочените идеи както сметнат за добре, в съответствие с тяхната национална култура. Освен това, не може да бъдат пренебрегнати прогресивните форми и съдържание на изкуството, които участниците могат да измислят или изберат през годините. Всички предоставени примери са взети от програми на градове, кандидатствали за званието „Европейска столица на културата“. Въпреки това, те могат малко да се различават от реалните проекти, които са били или ще бъдат осъществени през годината, през която тези градове са били или ще бъдат „Европейски столици на културата“.

Качеството на дадена кандидатура зависи преди всичко от доброто разбиране на концепцията за „Европейска столица на културата“ и на критериите за подбор. Поради това ще бъдат подчертани следните ключови елементи:

3.1) Концепцията за „Европейска столица на културата“

- Званието се присъжда на даден град за определена година. Градовете, които кандидатстват за него, имат право да включат в своята програма съседни области дори трансгранични региони за граничните градове. Например Люксембург асоциира Големия регион (Grande Région) в своята програма за 2007 г., а Есен включва Рурската област за 2010 г.
- Даден град не се избира за „Европейска столица на културата“ единствено заради това, което е или заради това, което прави. Званието се присъжда най-вече заради качеството на програмата от тематични културни събития, която градът предлага да организира през въпросната година, която е замислена като изключителна година. В този смисъл концепцията за „Европейска столица на културата“ е съвсем различна например от тази за обектите на световното културно наследство на ЮНЕСКО. Това звание е нещо повече от наименование — то увенчава една плодотворна за града година в културен аспект. Поради това всякакви кандидатури под формата на туристически брошури за града се считат за неуместни.

От градовете се изисква да акцентират върху елементите, които ги характеризират и отличават и да проявят креативност. Следователно, макар че историческото наследство и дългогодишните културни традиции на града могат да са от полза, те могат единствено да представляват добра основа.

- Програмата за „Европейска столица на културата“ трябва да бъде изключителна: тя трябва да бъде предначалена специално за годината на инициативата

Възможно е някои градове- кандидати да се опитат да обединят различните културни събития, които традиционно организират, под мотото на „Европейска столица на културата“ или „просто“ да подчертаят своето архитектурно наследство. Тези кандидатури не биха попаднали сред първоначално одобрените.

- Инициативата предоставя възможност за засилване на културното сътрудничество и диалог на европейско равнище. Тя подчертава общите черти, както и многообразието на европейските култури. Това многообразие включва културите на заселилите се и на новите мигранти от европейски и други държави. Една от основните цели на инициативата е европейските граждани да се опознаят по-добре и да осъзнаят, че принадлежат към една общност. В този смисъл общата визия за инициативата трябва да бъде европейска и програмата да отправя послание на европейско ниво.

- Поощрява се установяването на връзки между програмите на двата града, носещи званието „Европейска столица на културата“.

- Опитът от предишни конкурси показва, че градовете, които съвместно са подготвили своите кандидатури, могат да се възползват от своята работа, дори и техните кандидатури да не бъдат избрани. Привличането на заинтересованите страни от сектора на културата, дискусиите относно културната политика и предвидените партньорства могат да бъдат използвани за насърчаване на културния живот на града.

3.2) „Европейско измерение“

По отношение на „Европейското измерение“ в член 4 от Решение 1622/2006/ЕО се посочва, че програмата трябва:

а) да насърчава сътрудничеството между културните оператори, хората на изкуството и градовете от съответната държава-членка и другите държави- членки във всички сектори на културата;

б) да подчертава богатството на културното многообразие в Европа;

в) да извежда на преден план общите черти на европейските култури.

В приложенията (вж. приложения **А**, **Б** и **В**) се предоставят разяснения и примери, които илюстрират идеята за „Европейско измерение“ по отношение на определените критерии.

С други думи, градовете -кандидати трябва да представят своето място в европейската култура, връзките си с Европа и своето усещане за принадлежност към тази общност. Те трябва също така да покажат своето участие в европейския художествен и културен живот, както и своите характерни черти. Това „Европейско измерение“ може също така да бъде изградено и възприето от градовете чрез диалога и обмена, който те осъществяват с други култури и хора на изкуството от други континенти, с цел насърчаване на межкултурния диалог.

Концепцията за „Европейско измерение“ има два основни аспекта:

- 1) теми: характер на използваните теми (приложение **А**);
- 2) начинът, по който са организирани събитията в програмата (приложение **Б**).

В приложение **В** са представени примери, които макар и да не отговарят напълно на нито един от горепосочените елементи, са свързани с европейското измерение.

Освен това, европейското измерение на инициативата се подчертава от нейната цялостна интеграция в европейските културни дейности, от участието на европейските институции и техните политики. Например, насърчават се дейности, които се осъществяват в дадена „Европейска столицата на културата“, които са в съответствие с приоритетите на рамковата програма на ЕК за култура.

Тези приоритети са:

- насърчаване на международната мобилност на занимаващите се с култура;
- поощряване на международния обмен на произведения на изкуството, както и на културни и художествени продукти;
- поощряване на диалога между културите.

В допълнение към това, популяризирането на програмата, организирането на конференции на европейско ниво, присъждането на европейски награди и срещите между хората на изкуството и културните оператори, които да насърчават сътрудничеството, подкрепяно от програмата на ЕК за култура, могат да допринесат за вписването на „Европейски столици на културата“ в цялостния контекст на дейностите на европейско ниво в сектора на културата .

Горепосочените инициативи трябва да бъдат организирани по начин, който да гарантира престижа и автентичното послание на събитието в европейски мащаб.

С оглед на структурирането на информацията в приложенията всяка от предложените теми се придружава от различни тълкувания, илюстрирани чрез серия от примери.

3.3) „Град и граждани“

Вторият набор от критерии, които трябва да бъдат изпълнени от кандидата за званието „Европейска столица на културата“, е наречен „Град и граждани“. В този смисъл думата „граждани“ се отнася за европейските граждани и за всички постоянно живеещи или временно пребиваващи в Европейския съюз.

В този раздел се уточнява (вж. член 4 от Решение 1622/2006/ЕО), че програмата трябва:

а) да насърчава участието на гражданите, живеещи в града и неговите околности, както и да повишава не само техния интерес, но и интереса на чуждестранните граждани ;

б) да бъде устойчива и да представлява неразделна част от дългосрочното културно и социално развитие на града.

В приложенията (вж. приложения Г и Д) се предоставят разяснения и примери, илюстриращи тези критерии.

Очертават се два принципа , свързани с критериите „Град и граждани“:

1) общественото участие: целта е да се осъществи привлекателна, основана на активното участие „Европейска столица на културата“. Това е предметът на приложение Г.

Привлекателността, както на местно, така и на европейско ниво, е една от основните цели на „Европейска столица на културата“: по какъв начин тя може да привлече не само местното население, но също така и чуждестранните туристи? Например, в случай че градът се намира в балтийските държави, въпросът следва да бъде формулиран по следния начин: как събитието би могло да предизвика интереса на испанските, гръцките или шведските туристи? Това е един въпрос, с който ще се сблъскат градовете -кандидати. Ето защо проектът за „Европейска столица на културата „не трябва да е само с местен характер. Насърчаването на туризма на европейско ниво е също така едно от предизвикателствата пред инициативата.

Целта на инициативата е да осигури обществена видимост и да стимулира ефективното участие на жителите на града, областта и съседните територии. В този смисъл следва да бъде използвана както държавната, така и местната културна мрежа.

Градът е отговорен за разработването на добре балансиран проект, който да представя характерните черти на града като част от европейското културно многообразие, като успоредно с това създава привлекателен образ на международно ниво и предизвиква интереса и ентузиазма на местното население.

2) устойчивият характер на инициативата, която трябва да бъде в съответствие с дългосрочното развитие на града: целта е да се замисли проект с роля на катализатор в средносрочен и дългосрочен план. Това е предметът на приложение Д.

Предназначението на този критерий е да насърчи градовете да създават проекти с траен ефект, които оказват влияние върху дългосрочното развитие на града след приключването на инициативата „Европейска столица на културата“. Поради това от градовете се изисква да надграждат тази инициатива чрез дългосрочни проекти и сътрудничество. По този начин „Европейска столица на културата“ ще се превърне във възможност, която може да насърчи промяната и развитието на културния живот в града.

IV. Фактори за успех

В допълнение към описаните по-горе критерии може да бъде използван опитът на предишните „Европейски столици на културата“, за да се акцентира върху определени фактори, които са от значение за успеха на инициативата.

Въпреки, че не съществува безспорен фактор за успеха на проекта „Европейска столица на културата“ експертите, които са участвали в организацията на инициативата, членовете на журито, както и резултатите от обобщения доклад, възложен от Комисията (докладът „Палмър“), извеждат на преден план следните елементи:

1. От съществено значение е старателното предварително подготвяне на концепцията на проекта в съответствие с целите и критериите на „Европейска столица на културата“, както и наличието на ясна представа за планираните дейности. Преди всичко кандидатурата трябва да представя конкретна, съгласувана визия за въпросната година, която да отразява „философията“ на инициативата и критериите, посочени в решението. Едногодишната програма за „Европейска столица на културата“ не може да представлява просто една съвкупност от различни събития или проекти.

2. Обществената ангажираност към програмата и бюджета трябва да бъде категорична и постоянна по време на подготвителния етап за „Европейска столица на културата“.

3. Изградената структура за управление на инициативата трябва да разполага с достатъчен финансов и административен капацитет. В този смисъл качеството на контактите и мрежите, които тя ще установи с гражданското общество, са от основно значение.

4. Подборът на партньори и проекти за програмата е един от ключовите елементи на подготовката, по-специално по отношение на „Европейското измерение“ на инициативата.

Поради това е важно:

- внимателно да се подберат партньорите на европейско ниво: като се започне със съществуващите връзки и контакти и да се стартира целият процес навреме с цел предварително установяване на контакти и планиране.
- да се постави акцент върху качеството и характеристиките на проекта, а не върху политическите свързаности. Важно е Европейското измерение на събитието да се разглежда обективно;
- да се има предвид, че често пъти амбициозните и иновативни европейски проекти имат най-силно въздействие. Поради това е важно да не се отстъпва пред трудностите.

5. Един от факторите за успех на състояли се „Европейски столици на културата” е капацитетът на града да *привлече* партньори както от културния и от социално-икономическия сектор, така и местното население. Инициативата трябва да постигне „синергия“ между високите художествени стандарти и интереса на публиката.

6. С цел да обедини заинтересованите страни от културния и социално-икономическия сектор в един общ проект, от първостепенна важност е обсъждането на проекта с хората, занимаващи се с култура и изкуство, т. е. инициативата да се планира въз основа на подхода „отдолу нагоре“.

Що се отнася до партньорството със заинтересованите страни от социално-икономическия сектор, можем да посочим примера на Лил, който успя да мобилизира социално-икономическите партньори, като привлече активното участие на спонсорите. В случая следва да се има предвид, че спонсорите допринасят за средно 13 % от бюджетните средства за инициативата (източник: докладът „Палмър“). Това партньорство е от особено значение, особено в транспортния сектор. През 2004 г. френската национална железопътна компания (SNCF) осигури връзки между Лил и редица градове както във Франция, така и в чужбина на особено изгодни цени, специално за събитието „Лил 2004 г.“.

7. Организаторите на инициативата само могат да спечелят от специфичните особености на града. Предишните „Европейски столици на културата” подчертават, че е полезно да се започне с местната култура, след което да се работи за приобщаването и на други култури: с други думи, те препоръчват инициативата да се гради на основата на традициите на града.

8. Важно е програмата да бъде ориентирана към бъдещето, без да се пренебрегва историята на града и същевременно да съхранява неговата идентичност. Това показва изключителната важност на иновативния характер на събитието, използването на съвременните форми на изкуството и насърчаването на креативността чрез привличането на хора на изкуството от страната и Европа. Културната динамика на инициативата, трябва

да премине отвъд границите на историческите ценности на града, и богатството на неговото културно наследство.

9. Устойчивият характер на инициативата е параметър, който трябва да бъде интегриран в проекта от самото начало: последващите прояви след годината на „Европейска столица на културата” трябва да бъдат предвидени преди въпросната година.

В този смисъл, предизвикателството в основата на критериите „Европейско измерение“ и „Град и граждани“ е разработването на добре балансиран проект, който показва особеностите на града като елементи на европейското културно многообразие, и същевременно създава привлекателен образ на града в международен план и предизвиква интереса и ентузиазма на неговите жители и на околния регион.

10. Комуникационната кампания, насочена към града, областта и околния регион, е ключов фактор при организирането на програмата за „Европейска столица на културата” и се планира съвсем отрано.

11. Независимостта от политическите власти на художествения/изпълнителния ръководител/директор и на структурата, отговорна за осъществяването на програмата, може да се окаже от решаващо значение за подготовката на инициативата. Някои предишни „Европейски столици на културата” са били до голяма степен потърпевши от прякото участие и силната намеса на политическите власти в структурата, отговорна за осъществяването на инициативата. Трябва да се има предвид, че подготовката на града за „Европейска столица на културата” отнема най-малко шест години, както и че политиките могат да се сменят в рамките на този период.

Докладът „Палмър“ — проучване, възложено от Комисията относно градовете, които са били „Европейски столици на културата” в периода между 1995 и 2004 г., предоставя информация за факторите за успех на инициативата. В него, анкетираните участници в организацията на „Европейски столици на културата”, подчертават значението на контекста, в който се осъществява инициативата, участието на местно ниво, партньорството, необходимостта от определяне на ясни цели, наличието на достатъчни ресурси, управлението и политическата воля. В проучването се препоръчва оперативната структура за „Европейска столица на културата” да е независима и автономна в политически и художествен аспект.

Всички коментари по тази тема са поместени на стр. 152—157 от това проучване.

В проучването също така се разглежда значението на мониторинга и оценката на системите за организацията на инициативата „Европейска столица на културата” (по тази тема вж. стр. 129—131 от доклада „Палмър“).

V. Комуникация, свързана със званието: харта за публична видимост

Комуникацията, свързана с „Европейска столица на културата”, трябва да бъде силна и ясна. В миналото връзката с Европейския съюз често е липсвала напълно и като цяло европейското измерение не е било много силно. Важно е да се напомни обаче, че „Европейска столица на културата” е официална инициатива на Европейския съюз, европейското измерение е един от ключовите критерии за подбор, изборът в действителност се прави от Съвета на министрите на Европейския съюз и Европейската комисия предоставя финансова подкрепа, ако са изпълнени необходимите условия.

Поради това е изключително важно е да се осигури ясна комуникация относно званието. В този смисъл са важни два елемента, а именно марката на ”Европейска столица на културата” и европейското измерение на инициативата.

5.1. Марката на „Европейска столица на културата”

- Градовете следва да се обявяват за „Европейска столица на културата” и да носят това звание едва като действително са избрани за такава от Съвета на Европейския съюз. Преди това те следва да използват наименованието „град кандидат“ във всички комуникационни материали. Важно е тези градове да не пропускат думата „европейска“ при всяко споменаване на званието, за да не се пропуска европейското измерение на инициативата.

Избраните градове следва да използват правилно званието във всички комуникационни материали и в официалното графично изображение, включено в приложение Е. Не са разрешени адаптации на званието, например от съседни градове или околния регион, за техни собствени цели.

Успоредно с това, градовете могат да разработят свое собствено лого за събитието (като използват правилно званието и уточняващото наименование „град кандидат“ преди избирането), при условие че осигурят публична видимост на официалното графично изображение на „Европейска столица на културата”.

5.2. Европейското измерение на инициативата

Препоръчително е да се положат максимални усилия, за да се акцентира върху европейското измерение на инициативата. В допълнение към европейските дейности в областта на културата, които са част от програмата за годината, съществуват и други начини за повишаване на публичната видимост на европейското измерение, включително и на Европейския съюз. В списъка по-долу са представени няколко примера:

Церемонии по откриването и закриването: на церемониите по откриването и закриването градовете „Европейски столици на културата” предават званието на градовете, избрани за следващата година.

- Дискусии по европейски теми: градовете биха могли да планират срещи и дискусии на културни теми, свързани с Европа, или други актуални въпроси, свързани с ЕС, като в тях вземат участие водещи европейски фигури. Подобни срещи следва да бъдат организирани на съвсем ранен етап и е препоръчително включването на Европейската комисия от самото начало. Подходящ повод за организирането на подобни прояви би могъл да бъде 9 май, Денят на Европа. Те могат да бъдат съпътствани от изложби и представления.
- Медии: градовете следва да насърчават отразяването на събитието в местните, националните и европейските медии, например чрез телевизионни предавания за инициативата, включително и извън рамките на държавата-членка.
- Училища: училищата в града биха могли да се включат с дейности по европейски теми (например заедно с училища в другия избран град за същата година), с подкрепата на европейските програми („Комениус“).
- Университети: университетите в градовете биха могли да поканят студенти по програмата „Еразмус“ да обменят опит с други студенти и млади хора.

VI. Съфинансиране от Съюза

Европейският съюз има финансово участие в инициативата „Европейска столица на културата” чрез програмата за култура. Считано от 2010 г., съфинансирането от ЕС се предоставя посредством наградата „в памет на Мелина Меркури“, но следва да се отбележи, че присъждането на тази награда не става автоматично.

Тази награда се връчва на Европейските столици на културата не по-късно от три месеца преди началото на съответната година, при условие че те са изпълнили ангажиментите, поети по време на етапа на подбор, както и препоръките на журито за подбор, особено по отношение на европейското измерение на инициативата. Предоставените средства за тази награда представляват съфинансирането на инициативата от Съюза и възлизат на 1,5 млн. евро.

Финансовата подкрепа, свързана с наградата, се предоставя на структурата, отговорна за организацията и провеждането на инициативата. Тя трябва да се използва за финансиране на проекти, които са част от специалната културна програма за годината или които са нейно продължение.

Други политики на Съюза, като например структурните фондове, и по-специално Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Европейският социален фонд (ЕСФ), могат да допринесат за градското развитие. Тези фондове могат да бъдат използвани също така за подобряване на местните инфраструктури, за социалното сближаване и насърчаване на местните политики за иновации, растеж и заетост. Поради това някои градове могат да получат бюджетно финансиране от структурните фондове на Съюза.

Средствата от европейските фондове се планират за всяка държава-членка съобразно различни структурни параметри. След това тези отпуснати средства се планират в държавата-членка по приоритетни региони от „управляващите органи“, отговорни за управлението на тези средства. Средствата се планират няколко години предварително; градът, избран за „Европейска столица на културата“, има отговорността да се информира за планирането на тези бюджетни средства от „управляващите органи“ за неговия регион.

Повече информация по темата можете да намерите на интернет страницата на Генерална дирекция „Образование и култура“ на Европейската комисия на следния интернет адрес: http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc433_en.htm

Културните оператори, които участват в събитието, могат да получат финансиране за своите проекти от програмата на ЕС за култура, при условие че отговарят на съответните изисквания, по-специално за европейските партньорства. Годината на „Европейска столица на културата“ е много подходящо време за кандидатстване с проекти за европейски партньорства, които се подкрепят от програмата на ЕС за култура, както и от други програми на Съюза, за които отговаря Генерална дирекция „Образование и култура“ на Европейската комисия.

Повече информация относно условията за участие в програма Култура на ЕС можете да намерите на следния интернет адрес: http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm

Информация относно политиките и програмите, управлявани от Генерална дирекция „Образование и култура“ на Европейската комисия е достъпна на следните интернет адреси:

- Учене през целия живот: http://ec.europa.eu/education/index_en.htm
- Младежи: http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm
- Гражданство: http://ec.europa.eu/citizenship/index_en.htm
- Езиково многообразие: http://ec.europa.eu/languages/index_en.htm

Освен това, връзките с чествания на Европейските години се поощряват и понякога могат да създадат възможности за финансиране от Съюза, когато са свързани с инициативата „Европейска столица на културата“.

VII. Оценка на въздействието и мониторинг

Препоръчително е градът от самото начало да изготви механизъм за оценка на осъществяването на инициативата. По-специално, градът трябва да е в състояние да оцени постигането на целите си за годината и какво влияние е оказала инициативата върху неговото развитие. Необходимите за оценката анализ и интелектуална прецизност, може

също да помогнат на града да подобри практическото осъществяване на инициативата „Европейска столица на културата“.

Някои предишни столици са извършвали оценки (например „Брюж 2002 г.“, „Грац 2003 г.“, „Лил 2004 г.“, „Корк 2005 г.“, „Люксембург 2007 г.“, „Ставангер 2008 г.“, „Ливърпул 2008 г.“). Те могат да бъдат намерени в интернет и/или в нашия офис.

В контекста на „Ливърпул 2008 г.“, градският съвет на Ливърпул е предприел изследването „Въздействия 2008 — Моделът на Ливърпул“ (Impacts 08 — The Liverpool Model). Това е инициатива за съвместно изследване на Университета на Ливърпул и Liverpool [John Moores University](http://www.liv.ac.uk), в което се оценяват социалните, културните, икономическите и екологичните въздействия на домакинството на Ливърпул на „Европейска столица на културата“ през 2008 г. Тази изследователска програма проучва постигнатия напредък и влиянието на този опит върху града и неговите жители. Целта на Impacts 08 е разработването на изследователски модел за оценка на многобройните влияния на програмите, насочени към културния сектор за градското обновяване, които могат да се приложат за подобни събития в цяла Европа. Повече информация може да бъде намерена на следния интернет адрес: <http://www.liv.ac.uk/impacts08/>

От Европейската комисия се изисква също така да осигури външно и независимо оценяване на резултатите от „Европейска столица на културата“ за предишната година в съответствие с целите и критериите за инициативата (вж. член 12 от Решение № 1622/2006/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 24 октомври 2006 година за установяване на действията на Общността „Европейска столица на културата“ за годините 2007—2019) въз основа на наличните за градовете данни и проучвания за оценка.

Целта на тази оценка е да се подчертае начинът, по който градът е осъществил инициативата на основата на целите и критериите за „Европейска столица на културата“, както и степента, до която са изпълнени ангажиментите, поети на етапа на подбор, като се отдели специално внимание на европейската добавена стойност. Оценката — извършена от независим изпълнител — трябва да предостави обобщено описание на инициативата, включително статистически анализ и общи заключения. В него се изследват ефективността, ефикасността и устойчивостта на инициативата. Също така в него се разглежда комуникационната и рекламна стратегия, както и потенциалното въздействие на инициативата върху дългосрочното културно, социално и градоустройствено развитие на града.

Въз основа на това независимо проучване Комисията трябва да представи на другите европейски институции доклад, който ще бъде публикуван и в интернет.

VIII. Обмяна на добри практики

Натрупаният от предишните „Европейски столици на културата” опит представлява ценен източник на информация за градовете, които участват в конкурса за присъждане на званието. За да може инициативата да продължи да се развива, обмяната на добри практики и информация за срещаните трудности от предишните „Европейски столици на културата” е от голямо значение.

Поради това съветваме градовете, които проявяват интерес към инициативата, да:

- се снабдят с копие от доклада „Палмър“, точните препратки към който са описани в раздел „Източници на информация“ по-долу;
- посетят Информационните дни за Европейските столици на културата, организирани от Комисията в Брюксел,
- установят контакт с лицата, отговорни за предишни „Европейски столици на културата”,
- се свържат с мрежите на Европейските столици на културата;
- направят справка с документацията за предишните Европейски столици на културата, която се съхранява в Генерална дирекция „Образование и култура“ на Европейската комисия в Брюксел. Предварително трябва да бъде изпратена молба на следния адрес: Eac-Culture@ec.europa.eu.

IX. Източници на информация

-
1. Интернет страница на Генерална дирекция „Образование и култура“ на Европейската комисия на следния адрес: http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm.
 2. Решение 1622/2006/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 24 октомври 2006 г за установяване на действията на Общността за „Европейска столица на културата“ за годините 2007—2019 (ОВ L 304 от 3.11.2006 г., стр. 1).
 3. Решение 1419/1999/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 25 май 1999 г за установяване на действията на Общността за събитието „Европейска столица на културата за годините от 2005 до 2019 (ОВ L 166 от 1.7.1999 г., стр. 1). Решението е изменено с Решение 649/2005/ЕО (ОВ L 117 от 4.5.2005 г., стр. 20).
 4. Доклад „Палмър“: проучване относно Европейските градове и столици на културата и Европейските месеци на културата (1995—2004 г.), проведено от Palmer/RAE Associates. Докладът е достъпен на интернет страницата на Генерална дирекция „Образование и

култура“ на Европейската комисия на следния интернет адрес: http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm и на хартиен носител при поискване от Комисията (електронен адрес: Eac-Culture@ec.europa.eu).

Приложение А: „ЕВРОПЕЙСКОТО ИЗМЕРЕНИЕ“ В ИЗБРАНИТЕ ТЕМИ

С избора на водещи теми за „Европейска столица на културата“ се поставя акцент върху приноса на града за общото европейско културно наследство и се подчертава участието на града в европейския културен живот. С тези теми, се показват европейските аспекти на града.

В тази връзка можем да посочим следните примери:

а) Широко разпространени и популярни на европейско равнище движения и стилове в изкуството, които градът е вдъхновил или за които има съществен принос.

Наименование на проекта: *Европейски диалози за барока (European Baroque Dialogues)*

Столица на културата: *Вилнюс 2009 г.*

Дата на проекта: начало *16 февруари 2009 г.*

Концепция на проекта: Специална програма за бароково изкуство (архитектура, музика, театър, изобразително изкуство, литература, танцово изкуство) с участието на медиите, която се провежда през 2009 г. на различни обществени места. Тя се стреми да направи актуално представяне и модерна интерпретация на наследството на европейското бароково изкуство, което е придало облика на Вилнюс. Вилнюс се е развил като бароков град от гледна точка на своята културна идентичност, като от една страна, е насочил поглед навън към бароковите форми на Италия и Централна Европа, а от друга, навътре — към бароковите проявления в стил „Вилнюс“, т. нар. „европейски бароков диалект“. Това е диалогът между западноевропейския градски барок и северния барок на град Вилнюс, който създава тази уникална платформа и нови мостове към бъдещето. Проектът ще даде тласък на интензивен и оживен диалог между европейските държави от двадесети век и нациите чрез редица културни събития. Изпълнители на бароково изкуство, историци на културата и други хора на изкуството от 27 европейски държави ще бъдат включени в програмата „Европейски диалози за барока“.⁴

б) Най-нови движения и стилове в изкуството.

Инициативата „Европейска столица на културата“ е подходяща платформа за насърчаване на нови тенденции и движения в изкуството, които все още не са широко популярни и които заслужават определено внимание на европейско ниво. Организаторите ще имат възможност да поставят акцент върху тези нови тенденции, за да гарантират, че тези прояви са в съответствие с европейското измерение.

⁴ Страница 9, Вилнюс CV, Креативност и виталност

Наименование на проекта: „Фантомът на страстта“ („*The Phantom of Lust*“)

Столица на културата: *Грац 2003 г.*

Дата на проекта: *2003 г.*

Концепция на проекта: Един от ключовите фактори за успеха на Грац като „Европейска столица на културата“ през 2003 г. е поставянето на акцент върху новите, модерни движения в изкуството, които понякога се занимават с теми от миналото. Изложбата „Фантомът на страстта“ демонстрира как съвременното изкуство показва и отразява влиянието на творбите на Леополд фон Захер-Мазох (който е прекарал голяма част от живота си в Грац).

В тази връзка би било добра идея да се подчертае и новаторството на хората на изкуството, отворени към новите технологии и към техническите и социални експерименти и разработки.

Наименования на проекта: „Киното на бъдещето“ („*Les Cinémas du Futur*“) и „Малки лудости“ („*Microfolies*“)

Столица на културата: *Лил 2004 г.*

Дата на проектите: *2004 г.*

Концепция на проекта: Първото от тези две събития се отличава с участието на хора на изкуството, работещи с „нови образи“, а второто се основава на малки инсталации, възложени на дизайнери и поставени в целия град и в изложбените зали. Проектът е предизвикал огромен интерес сред широката публика.

в) Водещи „европейски“ фигури в изкуството и културата от града, които имат роля в европейски мащаб чрез своята известност и/или своята мобилност .

Наименование на проекта: „Изложба на Рубенс“ (*Rubens exhibition*)

Столица на културата: *Лил 2004 г.*

Дата на проекта: *2004 г.*

Концепция на проекта: Лил 2004 г. организира голяма изложба на Рубенс, за да отдаде почит на творбите на този художник, които са залегнали дълбоко в историята на Фландрия. Този художник е създал редица картини за църкви и за европейски кралски фамилии, докато е изпълнявал дипломатически длъжности в цяла Европа. Преди да се премести за осем години в Италия, той се е обучавал при фламандски майстори в Антверпен. Поради това творбите на Рубенс носят белега на паневропейската идентичност. Тази инициатива е символ на желанието да се предложи високо качество и

универсалност. Изложбата в Лил акцентира както върху стила на художника, така и върху личността му. Връзките с Антверпен (чрез изложбата „Колекционер на Рубенс“ („Rubens collectionneur“)), Арас (изложбата „Рубенс срещу Пусен“ („Rubens contre Poussin“)), която разглежда големия спор, състоял се през 17-ти век в Европа между рисуването и цветовете), и съвременното изкуство (изложбата „По избор на Рубенс“ („On a choisi Rubens“)), която показва творбите на 28 художници по дванадесет теми, вдъхновени от фламандския майстор, и предлага забележителен паралел между ерата на Рубенс и съвременните творби), илюстрират влиянието на този художник във времето и пространството. Изложбата е послужила също така като основа за развитието на туризма.

г) Личности, които са били/са европейски, но не са станали толкова прочути като своите колеги.

Наименование на проекта: „Йоже Плечник“ и Любляна (*Joze Plecnik and Ljubljana*)

Столица на културата: *Грац 2003 г.*

Дата на проекта: *2003 г.*

Концепция на проекта: Грац 2003 г. организира изложба на творбите на Йоже Плечник, словенски архитект от Любляна от края на 19-ти — началото на 20-ти век, който е оказал значително влияние върху творчеството на редица архитекти от различни европейски държави, без да достига славата на Лео Корбюзие или Валтер Гропиус например.

д) Откриване и припомняне на елементи от европейската история, идентичност и наследство, които вече присъстват в избрания град/насърчаване на европейската обществена осведоменост за личностите и събитията, които са оставили своя отпечатък в историята и културата на града.

Целта на тези теми е да се подчертае съвременното въздействие на историческите събития или фактори, на европейско ниво.

Наименование на проекта: „Велики европейски личности“ (*Great European Personalities*)

Столица на културата: *Люксембург 2007 г.*

Дата на проекта: *през цялата 2007 г.*

Концепция на проекта: Този проект е свързан със запознаването на гражданите на Европейския съюз и на Големия регион (Люксембург) с личности, които са имали влияние в миналото или имат в съвременното ни и са подкрепяли и развивали идеята за Европа. Робер Шуман например е един от „бащите“ на Европейския съюз. Той има основна роля за

създаването на Европейската общност за въглища и стомана, която е първата стъпка към Европейския съюз. Той е роден в Клаузен, Люксембург, с баща от френски и майка от люксембургски произход, и през 1871 г. получава по наследство немско гражданство в резултат на анексирането на Елзас и Лотарингия (откъдето е родом баща му) от Прусия. В този проект се отдава почит на Робер Шуман чрез хора „Робер Шуман“ и наградата за изкуство „Робер Шуман“. Основните прояви ще се състоят в къщата-музей „Робер Шуман“.⁵

е) Акцентиране върху културната история и традиции на Европа, в които се състои спецификата на Европейския съюз.

Наименование на проекта: „Граници“ (*Boundaries*)

Столица на културата: *Корк 2005 г.*

Дата на проекта: *през цялата 2005 г.*

Концепция на проекта: Художникът-фотограф Дара МакГрат е създал документална изложба от серия фотографии, направени в контролно-пропускателни пунктове на вътрешната граница на Европейския съюз. Проектът е бил разработван в продължение на три години и изображенията повдигат въпросите за географските граници, идентичността и националността в европейски контекст. Проектът е осъществен под формата на изложба на открито в Корк чрез използването на билбордове.⁶

ж) Представяне на теми, въпроси, предизвикателства, пред които е изправена Европа .

Наименование на проекта: „Открито пристанище — на мира, човешките права и решаването на конфликти“ (*Open Port – of Peace, Human Rights and Conflict Resolution*)

Столица на културата: *Ставангер 2008 г.*

Дата на проекта: *2004—2008 г.*

Концепция на проекта: Организацията за защита на правото на мнение по световните въпроси (The Worldview Rights organisation) и Фондацията на нобеловите лауреати (Nobel

⁵ Стр. 46, Люксембург и Големия регион (Люксембург), Европейска столица на културата 2007 г.

⁶ Стр. 39, Корк 2005 г. Европейска столица на културата.

Peace Prize Laureates Foundation), и двете установени в Ставангер, превръщат конференцията „Точка на мира“ (Point of Peace) в постоянно място за срещи на лауреатите на наградата за мир и други личности, ангажирани с мирното разрешаване на конфликти. „Точка на мира“ се провежда на всеки две години и включва следното: международна конференция по въпросите на мира; международна културна програма, литературни семинари и проекти в сферата на изкуствата; международна изложба с участието на най-изявените в световен мащаб автори на творби за мира; различни комуникационни инициативи и дейности, насочени към държави с диктаторски режими, и концерт, излъчван от телевизиите в целия свят. Като част от художествената програма е поставено началото на сътрудничество между „Точка на мира“, подкрепено от редица хора на изкуството от целия свят, и млади, творци от държавите на носителите на наградите за мир. Целта е изкуството да се използва като средство за популяризиране на културното многообразие и разбирателството между хората, както и за насърчаване на творческия обмен между Европа и останалата част от света.⁷

з) Събития, поставящи акцент върху таланта на хората на изкуството в Европа.

Наименование на проекта: *„Паралелен свят — Полша“ (Monde Parallèle Pologne)*

Столица на културата: *Лил 2004 г.*

Дата на проекта: *май 2004 г.*

Концепция на проекта: Лил 2004 г. организира редица събития, посветени на определена тема или чужда страна под наименованието „Паралелни светове“. Например Лил е поканил хора на изкуството от Полша, занимаващи се с театър, танц, музика и др., да изнесат представления в някои от „Къщите на лудостта“ (Maisons Folies - стари промишлени сгради, обновени и превърнати в културни центрове) и да представят произведения на млади полски творци.

и) Място и роля на културите на имигрантските общности в града.

Наименование на проекта: *„Имигранти — към едно общо бъдеще“ (The Immigrants — Towards a Common Future)*

Столица на културата: *Истанбул 2010 г.*

⁷ Стр. 25, Открито пристанище, кандидатура, част 2, Ставангер 2008 г.

Дата на проекта: *през цялата 2010 г.*

Концепция на проекта: Този проект има за цел създаването на обща платформа за общуване чрез универсалния език на киното и поставяне в светлината на прожекторите на проблемите на имиграцията в различните държави и култури. Въпреки, че тези проблеми са специфични за всяка отделна държава, техните последици са еднакви. Предполага се, че различните креативни подходи ще представят една нова хуманна гледна точка към този общ проблем. Изборът на Истанбул е знаков, тъй като в хода на своята история, градът е приел много имигранти. Ще бъдат продуцирани три кратки игрални филма за имиграцията в Европа след провеждането на конкурс, в който ще могат да участват всички държави-членки на ЕС и страните кандидатки.⁸

⁸ Проект № 67 в Истанбул ЕСК 2010 г.

Приложение Б: ЕВРОПЕЙСКОТО ИЗМЕРЕНИЕ ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ПРОЕКТИТЕ

Този аспект на „Европейското измерение“ може да бъде разделен както следва:

й) Сътрудничество, съвместни продукции, обмен и други средства за развитие на сътрудничеството между творците, културните организации и групи, от различни европейски държави, пътуващи продукции/изложби .

Наименование на проекта: „Европейски театри“ (*Theatres of Europe*)

Столица на културата: *Генуа 2004 г.*

Дата на проекта: *октомври—ноември 2004 г.*

Концепция на проекта: Театър Stabile от Генуа включва в репертоара си за сезон 2004 „A voyage to Europe“ („Пътуване до Европа“) специален проект, озаглавен „Европейски театри“. През цялата 2004 г. програмата за сезона води зрителите на дълго театрално пътешествие във времето и пространството чрез създаването и постановката на 30 представления — от Еврипид до Молиер, от Шекспир до Клайст, от Сервантес до Кафка, от Пинтер до Пирандело, от Дарио Фо до Бото Щраус и др. Инициативата „Европейски театри“ планира организирането на цикъл от различни европейски театрални продукции, представени на техния оригинален език от четири театрални трупи от различни европейски държави (Италия, Франция, Германия и Литва), поканени в Генуа.⁹

к) Тематични партньорства между два или повече града в рамките на един регион.

Наименование на проекта: „Заселници“ (*Squatters Project*)

Столица на културата: *Порто и Ротердам 2001 г.*

Дата на проекта: *2001 г.*

Концепция на проекта: В този проект се изследват градът, градското пространство и функциите на пространството на пътя в местните условия на Ротердам и Порто. Хора на изкуството от целия свят са поканени да разгледат тези два града. Местните различия са подчертани, като са съпоставени успоредно чрез два филма, които използват един и същи сценарий, но са заснети в различни градове. В Ротердам е организиран благотворителен

⁹ <http://www.genova-2004.it/default.asp?id=376&lingua=ENG>

проект за засаждане на дървета в Порто. Francis Alÿs (Белгия, Мексико) излага своя архив, включително някои прочути „пътуващи“ проекти. Уникалният характер и местоположение на всеки проект придава на „Заселници“ структура, подобна на структурата на клетката. Всяко произведение се превръща в миниизложба, свързана с определено място в града, придавайки му нов облик.¹⁰

¹⁰ <http://www.absolutearts.com/>

Приложение В: ПРИМЕРИ ЗА ЕВРОПЕЙСКО ИЗМЕРЕНИЕ, КОИТО СА ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА КОНЦЕПЦИЯТА ЗА ЕВРОПЕЙСКА СТОЛИЦА НА КУЛТУРАТА

В някои случаи горепосочените два аспекта, а именно изборът на теми и организацията на събитията, могат да бъдат разглеждани като едно цяло. Взети заедно, съдържанието и организацията на събитията, включени в програмата, могат да формират европейското измерение.

На това ниво следва да се подчертае значението на обмена между културите с цел насърчаване на културното многообразие и диалога с трети държави. А именно като се обръща специално внимание на хората на изкуството, родени извън Европа, които живеят в града, или като се акцентира на държави или общности, които са оставили отпечатък в историята на града. Би било възможно също така да се поканят хора на изкуството, които са местни жители, или, по-общо, да се въведат мерки за насърчаване на културния обмен. С това не се изчерпва целият списък. Експертите сочат, че на практика европейският аспект на някои от предложените теми често се заражда от установените партньорства.

Наименование на проекта: *„Консулство на Балканите“ (The „Balkan Consulate“)*

Столица на културата: *Грац 2003 г.*

Дата на проекта: *2003 г.*

Концепция на проекта: За период от една година проектът „Консулство на Балканите“, създаден и реализиран в Грац, не само дава възможност за хора на изкуството от Балканските държави да представят свои творби в Грац, но и позволява провеждането на дискусия за транснационалното, европейско измерение на „Балканите“ и отправя покана към творците самостоятелно да подготвят изложби в Грац, вдъхновени от техните различия и опит, както и от начина, по който възприемат своите творби.

Наименование на проекта: *„Партньорство с Румъния, и по-специално със Сибиу“ (Partnership with Romania, especially Sibiu)*

Столица на културата: *Люксембург 2007 г.*

Дата на проекта: *постояно*

Концепция на проекта: През 12-ти век областта Сибиу е била притегателна цел за много мигранти от Люксембург и днешна Германия. Споменът за тези саксонски мигранти е жив и днес, благодарение на франкския диалект, който е много близък до съвременния

люксембургски език, и който продължава да се говори от част от местното население. Програмата включва тържественото откриване на къщата-музей на Люксембург („Maison du Luxembourg“) в центъра на Сибиу. Един вече съществуващ културен маршрут в Сибиу ще бъде подобрен. Ще бъде осъществен обмен с хора на изкуството от ромското население на Сибиу.¹¹

Наименование на проекта: „Бекет за всички“ (*Access All Beckett*)

Столица на културата: *Корк 2005 г.*

Дата на проекта: *2005 г.*

Концепция на проекта: Установената в Париж Gare St. Lazare Players, труппа за театрални продукции, е станала синоним на творбите на Самюел Бекет. Корк –Европейска столица на културата за 2005 г. е поканила труппата Gare St. Lazare на посещение в Корк, с цел да популяризира своите постановки, и по-конкретно да преоткрие града чрез естетиката на Бекет. Труппата е представила поредица от уникални творби по Бекет, включително „Текстове за нищо“, „III видяно III казано“ и „Достатъчно“ на места в града, които обикновено са затворени за публиката.¹²

Наименование на проекта: „Разширяване“ (*Enlargement*)

Столица на културата: *Корк 2005 г.*

Дата на проекта: *2005 г.*

Концепция на проекта: В съзвучие с историческия момент и за да отбележи разширяването на границите на ЕС чрез интегрирането на други нации, Корк -Европейска столица на културата за 2005 г. по тържествен начин отбеляза европейската интеграция на Източна Европа. Целта бе да се стимулират, заинтересуват, провокират и образават местните граждани и посетителите на Корк със серия от изложби, посветени на културите на Нова Европа. Всяка от десетте нови държави-членки представя своята култура в рамките на един месец — по свой собствен начин и стил. Корк беше горд домакин на тези „посолства“ на творчеството, като изтъкна значението на местното и глобално културно

¹¹ Стр. 50, Люксембург и Големия регион (Люксембург), Европейска столица на културата 2007 г.

¹² Стр. 35, Корк 2005 г., Европейска столица на културата

взаимодействие, обогати международния културен обмен и създаде нови мрежи и контакти между хората на изкуството.¹³

Наименование на проекта: *„Фотомост“ (Photo-Bridge)*

Столица на културата: *Истанбул 2010 г.*

Дата на проекта: *през цялата 2010 г.*

Концепция на проекта: Целта е хора на изкуството от Европейските столици на културата да се срещнат помежду си, и по-конкретно фотографите, които разполагат с най-мощните художествени средства на нашия век, за да популяризират Истанбул в чужбина. По този начин в рамките на една година Истанбул ще бъде столица на културните срещи между фотографи от различни националности. Посредством проекта жителите на Истанбул ще могат да отправят един нов поглед към 37-те Европейски столици на културата, а млади турски фотографи ще бъдат избрани да заснемат различни градове. От своя страна, млади фотографи от 37-те Европейски столици на културата ще прекарат една седмица в Истанбул, за да направят снимки на града.¹⁴

Наименование на проекта: *„Градове на ръба“ (Cities on the Edge)*

Столица на културата: *Ливърпул*

Дата на проекта: *2008 г.*

Концепция на проекта: Ливърпул осъществи проект, озаглавен „Градове на ръба“, в който се разглеждат пет пристанищни града (Ливърпул, Марсилия, Неапол, Истанбул и Гданск). Тези градове имат много общи черти, включително историческото им наследство като пристанищни центрове, мигрантските общности, социалните и икономически проблеми и уникалната идентичност на страната, към която принадлежат. Ливърпул осъществи и силен проект за побратимяване с Шанхай и Ню Йорк — такива проекти са успешни, тъй като съществува взаимен интерес за побратимяването на тези градове.

Наименование на проекта: *„Преместване“ (Relocation)*

Столица на културата: *Корк 2005 г.*

Дата на проекта: *май—юли 2005 г.*

¹³ Стр. 57, Корк 2005 г., Европейска столица на културата

¹⁴ Проект № 41 в Истанбул ЕСК 2010 г.

Концепция на проекта: Цикъл от представления „на открито“. Трупата на Корк се обединява с три други европейски трупи (от Франция, Полша и Обединеното кралство) с цел да осъществи сезон от представления „на открито“ на необичайни и исторически места в центъра на Корк.

л) Организиране на тематични дейности, които да насърчават и развиват творчеството, иновациите в изкуството и да създават нови форми на взаимодействие и диалог.

Наименование на проекта: *„Конференция и изложба „Ерата на симулациите“ (Age of Simulation Conference and Exhibition)*

Столица на култура: *Линц 2009 г.*

Дата на проекта: *конференция: януари 2009 г., изложба: януари—август 2009 г.*

Концепция на проекта: Проект с тема „Ерата на симулациите“. Бил Бъкстон, Моузис Бодоридес (Обединеното кралство), Кен Перлин (САЩ), Владимир Батагель (Словения), Ерик Клопфер (САЩ) и редица други международни експерти в сферата на образованието, науката и научните изследвания работят по този интердисциплинарен проект. Програмата завършва с вечерни представления.

м) Организиране на тематични културни проекти, предназначени да приобщат младите хора към изкуството.

Наименование на проекта: *„Новите европейци“ (New Europeans)*

Столица на културата: *Корк 2005 г.*

Дата на проекта: *изложбата се открива през април 2004 г., след което става пътуваща*

Концепция на проекта: „Новите европейци“ е проект с участието на фотографи и писатели, в който се акцентира върху мечтите и стремежите на младите хора в днешна Европа, независимо от тяхната среда. В проекта участват десет младежи във всеки град, от които половината са родени в града, а другата половина са имигранти. Проектът дава възможност както на търсещите убежище, така и на местните млади хора да изразят своята идентичност, стремежи и страхове в публичното пространство. Той включва дебати, дискусии и изложби, като всички те разглеждат темата за новите европейски идентичности и акцентират върху културните различия, интеграцията и идеите за гражданството. Проектът е създаден от Корк 2005 г. в партньорство с NASC, Ógra Chorcaí и Британския съвет.¹⁵

¹⁵ Стр. 37, Корк 2005 г., Европейска столица на културата

н) Организиране на културни проекти, предназначени да насърчават социалното сближаване.

Наименование на проекта: *„Маршът на мравките на културата към 2010 г.“ (The Culture Ants March Towards 2010)*

Столица на културата: Истанбул 2010 г.

Дата на проекта: *2010 г. за период от три години*

Концепция на проекта: Целта на проекта е да се повиши осведомеността на децата за живота в една Европейска столица на културата, за да осъзнаят предизвикателствата, които животът поставя пред всички хора, както и да насочи техните знания и умения към позитивизъм и личностно развитие. Проектът започва с ученици в 6-ти клас.¹⁶

о) Развитие на иновативен и качествен европейски културен туризъм, с фокус върху устойчивото управление на културното наследство.

Наименование на проекта: *„Проект за устойчив туризъм и обновяване на града“ (A sustainable tourism and urban regeneration project)*

Столица на културата: *Истанбул 2010 г.*

Дата на проекта: *постоянно през цялата 2010 г.*

Концепция на проекта: Проектът е създаден специално за Истанбул - 2010 г. и включва проектите „Затворите на Анемас“ („Anemas Dungeons“), „Текфюр сарай“ („Tekfur Palace“) и „Градски стени“ („City Walls“) на столична община Истанбул по начин, който да подпомогне обновяването на града и устойчивото развитие на туризма. Той установява напълно нов, независим, алтернативен постоянен маршрут за културен туризъм покрай градските стени от Едирнекапъ (Edirnekapı) до Айвансарай (Ayvansaray). Той дава възможност на чуждестранните и турски туристи, които искат да се запознаят със забележителното езиково, религиозно и културно многообразие по този маршрут, да разширят своята обиколка с още два часа, през които да посетят обекти на еврейската, християнската и мюсюлманската религия, както и Градските стени, Текфюр сарай и Затворите на Анемас. Разнообразяването на маршрута има и благоприятно икономическо, социално и културно въздействие върху местната общност.¹⁷

¹⁶ Проект № 61 в Истанбул, ЕСК 2010 г.

¹⁷ Проект № 7 в Истанбул, ЕСК 2010 г.

п) Използване на други европейски езици.

Наименование на проекта: „*Корк 2005 — поредица Поетически преводи*“ (*Cork 2005 Translation Series*)

Столица на културата: *Корк 2005 г.*

Дата на проекта: *постоянно през цялата 2005 г.*

Концепция на проекта: Проектът включва 13 държави и 26 поети. Литературният център в Мюнстер (Munster Literature Centre) изпраща 13 поети от Корк, пътуващи в Европа, да преведат и публикуват творбите на 13 поети от Нова Европа. По един поет от Словения, Република Чехия, Полша, Естония, Румъния, Латвия, Турция, Литва, Унгария, Кипър, Малта, Словакия и България съответства на всеки от тринайсетте поети от Корк. Проектът „Поетически преводи“ подчертава постоянния интерес и подкрепа на Ирландия към литературата на Нова Европа.¹⁸

р) Развитие на европейски мрежи.

Наименование на проекта: „*Истанбул и европейските столици — от миналото към бъдещето*“ (*Istanbul and Sister European Capitals from Past to Future*)

Столица на културата: *Истанбул 2010 г.*

Дата на проекта: *през цялата 2010 г.*

Концепция на проекта: Проектът има за цел да повиши осведомеността за културните ценности и да ги съхрани за следващите поколения чрез създаването на международна база данни, която ще напътства учениците от основни и средни училища, студентите и семействата. В него се предвижда международна онлайн мрежа от културни и исторически инициативи, които започват в Турция и се разпростират до европейските столици.¹⁹

¹⁸ Стр. 59, Корк 2005 г., Европейска столица на културата

¹⁹ Проект № 38 в Истанбул, ЕСК 2010 г.

Приложение Г: ГРАД И ГРАЖДАНИ: ИНИЦИАТИВА, ОСНОВАНА НА АКТИВНОТО УЧАСТИЕ

Целта на това приложение е да подчертае значението на участието на жителите на града, както е посочено в критериите „Град и граждани“. Това е един от факторите за успех на една „Европейска столица на културата“.

Кандидатите трябва да уточнят как ще насърчават участието на жителите на града, чрез медиите, както и чрез-пряко участие на публиките, например посредством събития на открито, пътуващи артисти, мрежа от „посланици“ и др. Приветстват се всякакви иновативни решения в тази област.

Популяризирането на културата, изкуствата и историческото наследство на града може да допринесе за подобряване на имиджа на града и за укрепване на връзката на неговите жители с градската среда.

а) Участие на гражданите в културния живот на града.

Наименование на проекта: *„Доброволческа програма, добре дошли в Ливърпул“ (Volunteer Programme, Liverpool Welcome)*

Столица на културата: *Ливърпул 2008 г.*

Дата на проекта: *2005—2008 г. и след това*

Концепция на проекта: Доброволческата програма има за цел да предостави на жителите на Мърсисайд (Merseyside) възможността да участват активно в събитията, чиито домакин е Liverpool Culture Company (която организира Ливърпул 2008 г.). Програмата ще даде шанс на хиляди хора да участват в обучения, да се срещнат с други доброволци и да се почувстват горди със своя град и с факта, че той носи званието „Европейска столица на културата“. Очаква се въздействията на Доброволческата програма да бъдат широкообхватни и трайни, тъй като хора с различен произход усъвършенстват своите умения чрез обширни учебни модули, научават повече за историческото наследство на своя град и осъществяват полезни контакти с туристите.

Наименование на проекта: *„Жители“ (Habitants)*

Столица на културата: *Лил 2004 г.*

Дата на проекта: *през цялата 2004 г.*

Концепция на проекта: Лил 2004 г. е проект с автентичен характер, който включва жителите „от всички райони на града“ от началото на 2002 г. Участието на жителите в

подготовката на събитията (като например les Fallas, традиция от Валенсия, Испания, която бързо е възприета от жителите на Лил) е била ключов фактор за неговия успех. „Избирането“ на „посланици“ на проекта разширява обхвата на „Лил 2004“, за да включи градовете и областите от този регион. Организационният екип е подбрал проекти, предложени от местни жители и сдружения. Дванадесетте „Къщи на лудостта“ (Maisons Folie) създават уникална мрежа от нови средища, чиято основна функция е била да насърчават местното население да провеждат срещи с хората на изкуството, които работят там. Maisons Folie не са поставяни в централните части на градовете, а в изоставени сгради в по-отдалечени райони. Те са били отворени за творци от различни места и са допринесли съществено за устойчивостта на съвместните проекти на хората на изкуството и жителите на града по време на и след годината на „Европейска столица на културата”.²⁰

Наименование на проекта: *„Участие на младежта в живота на местната общност“ (Participation Culture and Practices Among Young People in the Life of the Local Community)*

Столица на културата: *Генуа 2004 г.*

Дата на проекта: *март—октомври 2004 г.*

Концепция на проекта: Предложението на Arciragazzi Liguria се заражда от желанието да се анализира, разпространи и популяризира културата на гражданско участие и поемане на отговорност от страна на младите хора както в Италия, така и в чужбина. Планираните инициативи са включвали дистанционно обучение на групи от млади хора в най-малко четири европейски града (плюс Генуа). Тези градове е трябвало да работят върху своите предложения и да представят своя опит, свързан с темата „участие на младежта в живота на местната общност“ чрез постоянен контакт и обмен между тях. През октомври 2004 г. в Генуа се е провела среща между техните делегати (International Kids Forum). По този повод организаторите работят за изготвянето на Хартата от Генуа за участието на младежта в обществения живот.²¹

Наименование на проекта: *„Съседски тайни“ (Neighbourhood Secrets)*

Столица на културата: *Ставангер 2008 г.*

²⁰ <http://www.lille2004.com/>

²¹ <http://www.genova-2004.it>

Дата на проекта: 2004—2009 г.²²

Концепция на проекта: „Съседски тайни“ е форум за срещи между хора на изкуството от целия свят и местната общност, който е свързан с най-важните сгради и места в региона. Понастоящем сред жителите на област Ставангер има представители на над 100 различни националности. В проекта се задават въпросите: До каква степен жителите на Ставангер и Санднес са отворени към света извън техния град и държава? Как гражданите на Ставангер възприемат своя град? Как реагират на провокациите на съвременното изкуство? Как възприемат хората от други култури, които се установят в техния собствен град? „Съседски тайни“ ще породи обществен интерес и ентузиазъм за развиване на естетическия облик на техния град като отправна позиция в дискусиата за идентичността в съвременния град. Надяваме се инициативата да вдъхнови както отделните граждани, така и обществото като цяло. Ще бъде обявен конкурс за определяне на от пет до осем най-значими сгради в Ставангер и Санднес. Освен това ще последва обща дискусия за архитектурата, естетиката и развитието на града. По този начин всички граждани ще бъдат привлечени като активни участници още от самото начало.

б) Гражданство на децата и младежта.

Наименование на проекта: „Идеалният град“ (*Cité Ideale*)

Столица на културата: *Лил 2004 г.*

Дата на проекта: *през цялата 2004 г.*

Концепция на проекта: Проектът се осъществява с участието на Държавното училище в Лил и региона. Проектът включва обширна програма, която обединява стотици основни, средни и професионални училища от Académie (съвета по образование) на Лил около темата „Идеалният град“.

Учениците се насърчават да вземат участие в редица креативни занимания (литература, архитектура, гастрономия и др.), като си представят идеалното бъдеще и новия начин, по който могат да живеят хората, като идеите им се вдъхновяват от проекта” Лил 2004 г.” В тази връзка учениците са осъществили над 900 проекта, заедно с редица посещения на събитията и изложбите в рамките на проекта Лил 2004 г. Някои класове са взели пряко участие в проектите, включени в официалната художествена програма.²³

²² Стр. 10 от кандидатурата на Ставангер „Открито пристанище“

²³ <http://www.lille2004.com/>

Наименование на проекта: „Невидимите градове на детството“ (*The Invisible Cities of Childhood*)

Столица на културата: *Генуа 2004 г.*

Дата на проекта: *2004 г.*

Концепция на проекта: Невидимите градове на автора Итало Калвино (Italo Calvino) са избрани като средство за размисъл върху градския живот, за един поглед към града от различни перспективи, разкриващи необичайни светове, срещи, усещания, форми и живот; с други думи, различен поглед, подобен на този на едно дете. Генуа 2004 г. се стреми да изследва детския поглед към града като част от създаването на нов и разнообразен свят на познание, въображение и връзки, отразяващи метаморфозите на градския живот и предвещаващи живота в градовете в бъдеще. Идеята за „невидимите градове на детството“ е формирана въз основа на многото проучвания за начина, по който децата възприемат света, живеят, откриват и изучават градовете, проведено от службите по образование към Градския съвет на Генуа заедно с училища и културни сдружения. Всяко от тези виждания съдържа основни елементи от „образователния град“ и подчертава начините, по които децата насърчават и съпреживяват новите форми на изкуството.²⁴

Наименование на проекта: „Млада Европа, млада Литва“ (*Young Europe, Young Lithuania*)

Столица на културата: *Вилнюс 2009 г.*

Дата на проекта: *юли—август 2009 г.*

Концепция на проекта: Този проект ще предостави на новите юноши и младежи на Европа шанс за по-добро осмисляне на тяхната европейска идентичност и ценности, както и за разкриване на нови възможности за трайно сътрудничество. Литва е първата държава от бившия СССР, която обяви възстановяването на своята независимост през 1990 г., като по този начин постави началото на историческата борба за свобода през 20-ти век. От 11 март 1990 г. в Литва ежегодно са се раждали около 30 000 нови граждани: поради това през 2009 г. около половин милион деца и младежи ще са родени в една независима Литва.²⁵

²⁴ <http://www.genova-2004.it>

²⁵ Стр. 23, Вилнюс CV, творчески дух и жизнеспособност

в) Честване/популяризиране на града извън неговите граници.

Наименование на проекта: „Фотомост“ (*Photo-Bridge*)

Столица на културата: *Истанбул 2010*

Дата на проекта: *2010 г.*

Концепция на проекта: Целта е хора на изкуството от Европейските столици на културата да се срещнат помежду си, и по-специално фотографите, които разполагат с най-мощните художествени средства на нашия век, за да популяризират Истанбул в чужбина. По този начин в рамките на една година Истанбул ще бъде столица на културните срещи между фотографите и техните творби. Фотографите ще покажат уникалния подход и впечатления на хора на изкуството, а не общоприетите и познати ни клишета от информационните брошури. Посредством фотографския проект жителите на Истанбул ще могат да погледнат по един нетрадиционен начин на 37-те Европейски столици на културата, а млади турски фотографи ще бъдат избрани да заснемат различни градове. От своя страна, млади фотографи от 37-те Европейски столици на културата ще прекарат една седмица в Истанбул, за да направят снимки на града.²⁶

²⁶ Проект № 41 в Истанбул, ЕСК 2010 г.

Приложение Д: ГРАД И ГРАЖДАНИ: ИНИЦИАТИВА С РОЛЯ НА КАТАЛИЗАТОР В СРЕДНОСРОЧЕН И ДЪЛГОСРОЧЕН ПЛАН

Устойчивият характер на „Европейска столица на културата“ е друго основно предизвикателство на тази инициатива, която не трябва да е самоцел; тя е трамплин или катализатор за постигането на една по-дългосрочна цел. Градовете кандидати трябва да осъзнаят, че с оглед на разходите за организиране на тази инициатива тя не може да се счита за еднократно събитие без по-дългосрочна визия. Тази визия трябва да се вземе под внимание при планирането на годината: опитът показва, че подготвителните дейности за периода след годината на „Европейска столица на културата“ трябва да бъдат направени много преди самото събитие.

Поради това устойчивият характер на проекта ще бъде един от основните елементи на кандидатурата.

До момента дългосрочният потенциал за развитие на редица градове, които са били Европейски столици на културата не е използван в максимална степен. Този потенциал може да има различни форми, като всяка от тях зависи от специфичните особености, от силните и слабите страни: инфраструктурата може да бъде един от аспектите на това развитие — разбира се, при условие че тя продължи да бъде използвана по подходящ начин след въпросния едногодишен период — но също така тя трябва да включва проектите, мрежите и организациите, които след изтичането на годината на „Европейска столица на културата“ продължават да поддържат положителния имидж града, да стимулират туризма и т. н. Всички тези въздействия могат също така да бъдат съчетани например посредством дългосрочна политика за градско обновяване чрез културата.

Развитието на града след проекта „Лил 2004 г.“ представлява добър пример в тази насока: една от целите, постигнати от „Лил 2004 г.“, е била променената представа за града, и точно приспособяването му към съвременната действителност чрез вписването на Лил на картата на Европа и популяризирането на културното развитие и потенциала на града сред неговите жители. Отчитайки ентузиазма на жителите на Лил по отношение на инициативата през 2004 г., градът решава да организира приблизително на всеки две години фестивал „Лил 3000“, който в продължение на няколко месеца включва културни събития, посветени на различни теми, свързани с отвореността към света и иновативността. Проектът „Къщите на лудостта“ (Maisons Folie) играе важна роля за продължаване на активността на града, тъй като го превръща в част от международните културни мрежи и европейски проекти с други културни структури и градове, като по този начин се гарантира неговото развитие в бъдеще.

и) Въздействие на столицата на културата за обновяването на града.

Наименование на проекта: „Град в преход“ (*City in Transition*)

Столица на културата: *Ливърпул 2008 г.*

Дата на проекта: *30 януари 2006 г. — 31 декември 2006 г.*

Концепция на проекта: Градът преминава през изключително динамични и дълбоки промени — по-бързо, отколкото редица от неговите граждани могат да възприемат.

Присъждането на званието „Европейска столица на културата за 2008 г.“ още повече ускорява хода на тези процеси, започнали още през последното десетилетие. Градовете и цивилизациите са разрушавани и възстановявани след това. Представянето на програма от творби с такава тематика има за цел да даде възможност на жителите на Ливърпул и Мърсисайд да придобият по-ясна и широка представа за тези въпроси чрез изкуството. Програмата включва разговори, дебати, разходки, изложби и местни и международни прояви — всички по един или друг начин са свързани с архитектурата, сградите и начините, по които градовете променят своя облик.²⁷

й) Инфраструктура.

Наименование на проекта: „Откриване на центъра Помпиду“ (*Opening of the Pompidou Centre*)

Столица на културата: *Люксембург 2007 г.*

Дата на проекта: *май 2007 г.*

Концепция на проекта: Центърът Помпиду ще бъде открит в новия амфитеатрален квартал. За първи път се децентрализира национална културна институция, разположена в Париж. Музеят в Мец ще позволи на широката публика да се запознае с някои от 13 000-те предмета на изкуството, които не са изложени в Париж. Пълният списък съпътстващи събития в различни области ще превърне откриването на Центъра Помпиду в една от основните отличителни черти на Мец.²⁸

к) Принос за един устойчив град.

Наименование на проекта: „Норвежка гора“ (*Norwegian Wood*)

Столица на културата: *Ставангер 2008 г.*

Дата на проекта: *2006—2008 г.*

²⁷ <http://www.liverpool08.com/>

²⁸ Стр. 56 от Люксембург и Големия регион (Люксембург), ЕСК 2007 г., предложена кандидатура

Концепция на проекта: Ставангер 2008 г. желае да покани изявени архитекти на европейско и световно ниво да проектират сгради в центъра на града и неговите подлежащи на преобразуване райони, като всички тези сгради ще бъдат построени. Ще бъдат демонстрирани качествата на дървото като естествен и безвреден за околната среда материал и възобновяем ресурс. Паралелна тема на проекта ще бъде рециклирането на дървен материал. Ще бъдат поканени архитекти от Финландия, Швейцария, Австрия, Германия, Норвегия, САЩ, Канада, Русия и Япония – държави с дългогодишни традиции в използването на дървото като строителен материал по нови и впечатляващи начини.

**Приложение Е: ОФИЦИАЛНО ЛОГО, КОЕТО ТРЯБВА ДА БЪДЕ ИЗПОЛЗВАНО
ВЪВ ВСИЧКИ КОМУНИКАЦИОННИ МАТЕРИАЛИ**

**ЕВРОПЕЙСКА СТОЛИЦА
НА КУЛТУРАТА**

Приложение Ж: ЧЕСТО ЗАДАВАНИ ВЪПРОСИ

1. ОТНОСНО ПРОЦЕДУРИТЕ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ

1.1. Кой може да кандидатства? Има ли определение за големината/ административната единица на града?

Не съществува такова определение, но Европейските столици на културата представляват големи проекти и изискват известна критична маса (развита културна и туристическа инфраструктура, административни услуги, капацитет за управление на Европейското измерение, бюджет).

1.2. На какво ниво се извършва подборът — национално или европейско?

Подборът се организира на национално ниво и поканата за представяне на кандидатури се публикува от националното правителство, но журито за подбор се състои от шестима членове, избирани на национално ниво, и седмина членове, които се определят от европейските институции. Национален орган (по правило — министерството на културата) управлява конкурса в тясно сътрудничество с Европейската комисия. Ръководството за градовете и формулярът за кандидатстване, който трябва да бъде попълнен от участващите в подбора градове, могат да бъдат намерени на интернет страницата на Европейската комисия.

1.3. Едно и също ли е журито на етапа на предварителния подбор и на етапа на окончателния подбор?

В основни линии, да. Европейските членовете на журито за подбор обаче се обновяват на всеки 3 години (на групи от 2 или 3). Така че някои от членовете на журито могат да бъдат сменени между етапа на предварителния подбор и етапа на окончателния подбор.

При посещенията на предварително избраните градове между етапите на предварителния подбор и на окончателния подбор, журито ще бъде представявано от няколко от членовете му.

1.4. Колко града могат да бъдат включени в списъка на първоначално одобрените кандидати? Има ли някакво ограничение?

Не съществува минимален брой, но броят следва да е разумен, въз основа на това доколко кандидатурите съответстват на критериите. Идеята е градовете, които могат да спечелят, да получат възможността да продължат, а тези, които нямат реален шанс за успех, да не продължават да инвестират време и средства.

1.5. Върху какво журито фокусира своето внимание при разглеждане на кандидатурите?

а. *Управление:* Стабилна структура, управлявана от компетентен екип, която е независима от политическите власти, но същевременно се ползва с тяхната подкрепа. Това налага много деликатен, но изключително важен баланс, който следва да се управлява внимателно. Доброто управление се основава на участието на всички партньори с ясно разделение на задачите и функциите. Една добре структурирана кандидатура следва да предоставя подробна информация за: финансите, екипа за управление, програмата. Участващите в подбора градове не разполагат с много време за представяне на своите кандидатури, поради което е изключително важно участниците и докладчиците да бъдат добре подготвени. Трябва да има съответствие между подадените документи за кандидатстване и представянията на градовете.

б. *Финанси:* Кандидатурата следва да има стабилен бюджет със сериозна подкрепа от страна на различните местни, национални и частни източници.

в. *Подкрепа от страна на гражданите:* Кандидатурата трябва убедително да демонстрира, че проектът включва всички граждани, а не е проект само за елита.

г. *Европейско измерение:* Това измерение не следва да бъде добавено, а да бъде изцяло интегрирано в програмата на града. Един съвет за граничните градове: изградете своя проект въз основа на идентичността на града, покажете неговите културни специфики и използвайте транснационалното сътрудничество за дейностите от програмата.

д. *Програма:* Към момента на подаване на кандидатурата програмата не е задължително да е напълно завършена, а трябва да дава общи насоки. Някои полезни съвети: избягвайте да включвате прекалено много информация в програмата за сметка на нейното качество. От друга страна, избягвайте просто да организирате програмата като един фестивал; Вие трябва да планирате една цяла година с културни проекти.

е. *Комуникация:* Големите градове се стремят да бъдат често в международните новини. По-малките градове имат по-различен комуникационен подход, като се опитват да извлекат максимална полза от мрежата от партньорски градове и региони.

Накратко: Съставете впечатляващо предложение, изпълнено с ентузиазъм, отворено към съответните партньори (местни и международни), с правилния баланс между подкрепата от страна на политическите власти и частното спонсорство, подкрепата от страна на бизнеса, и съответстващо на критериите на инициативата (европейско измерение, участие на гражданите)!

2. ОТНОСНО УПРАВЛЕНИЕТО

2.1. Кой следва да представи кандидатурата? Независима организация/асоциация или орган на местната власт? Необходимо ли е партньорство?

Кандидатурата трябва да се подготви от съответния екип, ангажиран с нея. Подкрепата на местните власти е от съществено значение. Успешните столици установяват силни, основани на участие, партньорства. Трябва да мобилизирате всички заинтересовани страни на национално, регионално и местно ниво и от сектора на културата.

2.2. Каква е ролята на художествения директор? Трябва ли той/тя да е назначен/а по време на етапа на кандидатстване?

Счита се за силна страна на кандидатурата, ако по време на етапа на кандидатстване художественият ръководител вече изпълнява тази функция, но това се случва рядко. Отговорният екип за изготвянето на предложението обаче следва да е в състояние да обясни на журито как възнамерява да избере художествения директор. Позицията на художествения директор (ако бъде избран след осъществяване на подбора) следва да бъде в съответствие с концепцията, подготвена по време на етапа на подбор.

2.3. Какъв да е съставът на управителния съвет?

Няма установени правила в тази насока. Само като примери, в Турку министърът на културата влиза в състава на съвета, докато Люксембург счита за основен фактор за успех отсъствието на политически представител в състава на съвета, включващ единствено представители на заинтересованите страни и държавни служители. Талин има задачи, които се изпълняват съвместно между ръководния орган, управителния съвет и художествения съвет, който предоставя насоки относно съдържанието на проектите. Най-важно е да се осигури на съвета възможност за бързо и съгласувано вземане на решения. Изградете доверие между ръководния орган и управителния съвет.

2.4. Възможно ли е представител на Европейската комисия да бъде в състава на управителния съвет? Новите държави-членки често се чувстват изоставени да се справят сами с едно нестабилно управление.

Не, градът е отговорен за осъществяването на събитието. Независимо от това, Европейската комисия следи съвсем отблизо подготовката на събитието на етапа на мониторинг: организират се редовни срещи между комисията за мониторинг и представители на града между избирането и началото на събитието с цел да се оцени ходът на подготовката и да се предоставят насоки и съвети. Делегацията на Европейската комисия в съответната държава-членка може да следи ежедневно подготовката на събитието като наблюдател.

2.5. Как да се управлява комуникацията с партньорите и заинтересованите страни относно подготовката на събитието?

Внимателно управлявайте информационния поток. В Люксембург редовно са били издавани информационни бюлетини за партньорите по проекта и заинтересованите страни от политическия сектор, за да може всеки да бъде информиран и включен, както и за да се избегне разпространяването на слухове. Проведени са три кръга за подбор на проекти, като информацията за кандидатстващите проекти е била публикувана в интернет. Наличието на строги и конкретни договори с партньорите е изключително важно. Разнообразете комуникационната стратегия според различните аудитории. В Есен функционира структура, която включва 53 града от областта, и провежда редовни срещи между тях с цел обмен на информация.

В това отношение препоръките на Ливърпул 2008 г. са следните:

- осигурете на един ранен етап интерактивна комуникационна система със свободен достъп и покана за даване на идеи чрез интернет страница. Можете да използвате тази система за поддържане на дебата в хода на процеса и за свързване и разширяване на мрежата от хора на изкуството, творци, организатори, продуценти, културни институции и обществени организации, които взаимодействат помежду си.

- през първоначалните етапи лансирайте тематични идеи на открити срещи от типа „мозъчна атака“ с участието на хора на изкуството и продължете организирането на общи срещи с цел генериране и провокиране на идеи. Можете да организирате и конкурс за представяне на концепции на дадена тема или идеи за проекти, както и да възложите тази задача на куратори или продуценти, но трябва да направите това в самото начало на процеса. Тези дейности биха могли да станат неразделна част от предварителните програми, като впоследствие се разширят и развият в годината на „Европейска столица на културата“.

- започнете да работите с хората на изкуството и организациите от сферата на изкуството от града, за да търсите идеи за проекти от общ интерес и да си осигурите време за „тестване“ на идеите. Това ще бъде от огромна помощ в процеса на изграждане на доверие и дългосрочни партньорства, което е фактор за по-широко участие.

- уверете се, че вашият проект (проекти) са измерими, реалистични и навременни, но също така смели и провокативни, дори авантюристични: иновативните дейности ще привлекат много по-голямо обществено внимание и по-широко участие от страна на хората на изкуството.

- уверете се, че проектите са разпределени равномерно през годината, а не са концентрирани в края на годината, когато ще трябва да се състезават за внимание .

- осигурете необходимата предварителна реклама за вашите проекти и осъществете координацията с местните партньори. Една професионално проведена рекламна кампания

е от жизненоважно значение за предаване на посланието. Привлечете хората на изкуството и организациите от сферата на изкуството от града, които могат да предоставят информация и контакти както и да използват местните власти за подпомагане на кампанията и оказване на обща подкрепа (те обикновено разполагат с достъп до големи бази данни, повече персонал, широк кръг от контакти с пресата и медиите, често имат по-добър капацитет за намиране на подходящи места и договаряне на по-изгодни цени).

- настоявайте за редовни, лични срещи с партньорите, за да изградите доверие, да изпълните очакванията, да предложите подкрепа и да ги осведомите за връзките с други проекти, хора на изкуството, теми и подходи.

- настоявайте партньорите да участват с реални средства и ресурси в проектите, за да сте сигурни, че са напълно ангажирани с процеса.

- настоявайте партньорите да разработят стратегия за приключване/приемственост.

- фокусирайте се върху проекти с висок потенциал за включване на широката общественост и се стремете към максимален ефект в близките райони (не се ограничавайте единствено до центъра на вашия град).

- внимателно преценете времето за подготовка, необходимо за разработването на транснационални европейски партньорства.

- избягвайте да излагате привлечените към инициативата от Вас хора на изкуството и продуцентите в културния сектор на излишни рискове. Осигурете на възможно най-ранен етап контакти (и ресурси за осъществяването на проектите).

- не очаквайте партньорските проекти през цялото време да бъдат осъществявани самостоятелно, обикновено е необходим поне един партньор, за да се поддържа развитието на процеса. Лидерството в сферата на културата/изкуството като цяло има такова съществено значение, каквото имат и отделните проекти. Това е една отделна роля от управлението на проектите и е важно да бъде разбрано от обществения сектор при управлението на културни програми.

- избягвайте наличието на твърде много на брой големи проекти (7—8).

- предвидете възможните езикови пречки, които биха могли да възпрепятстват осъществяването на вашите проекти. Стремете се да разпространявате информацията на повече от един от европейските езици.

2.6. Как да се постигне баланс между паричните средства, сроковете и програмата?

В основата на всеки от тези въпроси стои партньорството: за спонсорството, за работата с хората на изкуството и за съставянето на реалистичен и динамичен времеви график.

Когато започвате да планирате събитието, мислете мащабно, направете списък с дейностите, изчислете разходите за тях и започнете да събирате средства (публични и частни) и да лобирате сред политическите кръгове. По време на етапа на подбор бъдете реалисти, за да спечелите доверие и да изпълните поетите ангажменти. Обезпечете финансирането по възможно най-добрия начин: опитът на редица Европейски столици на културата показва, че финансовият провал обикновено не се дължи на липсата на контрол върху разходите, а на отказано спонсорство. Централизирайте бюджета под контрола на управляващия орган.

2.7. Как да бъдат привлечени частни спонсори?

Привлечете частни спонсори на ранен етап от процеса: ще имате възможност да им предложите дългогодишен период на активност (по време на подготовката и през годината на „Европейска столица на културата“). Тази възможност е по-привлекателна от спонсорирането на фестивал или на краткосрочно събитие. Избягвайте цялостното финансиране на проекти: използвайте партньорски организации, които да ги съфинансират, така че да се чувстват отговорни, и използвайте разнообразни ресурси. В Лил агенцията, отговорна за организацията на „Европейска столица на културата“, е поела до 30 % от финансирането на проектите. Заделете определени парични средства за последващи дейности след годината на събитието „Европейска столица на културата“ и популяризирайте тези дейности, за да привлечете спонсори за следващите години.

В Ставангер 2008 г. една трета от бюджета е трябвало да се формира от частни спонсори. Било е много трудно да бъдат убедени представителите на бизнеса да вложат средства в художествените програми, което е изглеждало като мечта, но организаторите са постигнали успех. Убедете заинтересованите страни да потърсят възможности за сътрудничество в областта на изкуството с други държави.

2.8. Как да планирате своя бюджет през годините?

Имайте предвид, че по-голямата част от разходите се осъществяват през годината преди събитието и изгответе своя бюджет в съответствие с това. Не разчитайте прекалено на приходи от билети: ако искате събитието да е широко достъпно, определете ниски цени на билетите или направете достъпа безплатен. В Линц са се продавали предварително по интернет билети за цялата година. Един успешен алтернативен източник на финансиране е търговията с качествени рекламни материали.

3. ОТНОСНО ВРЪЗКАТА МЕЖДУ ГРАДА И РЕГИОНА

Каква е връзката между града и прилежащия регион?

Званието се присъжда на града, дори и прилежащият регион да е включен в програмата. Градовете, участващи в програмата, ще се ползват с подкрепата на водещия град за управлението и комуникацията, независимо от различията между политическите партии.

4. ОТНОСНО ПРИНОСА НА КОМИСИЯТА

Какъв е приносът на Европейската комисия за „Европейска столица на културата“?

Комисията присъжда наградата „Мелина Меркури“ (в размер на 1,5 милиона евро на избрания за званието град), при условие че градът изпълни своите ангажименти и препоръките на журито за подбор и на комисията за мониторинг.

5. ОТНОСНО ЛОГОТО

Как и кога трябва да се използва логото в процеса на кандидатстване?

Логото на „Европейска столица на културата“ не трябва да се използва по подвеждащ начин: докато Вашият град не бъде избран, използвайте термина „град кандидат“.

декември 2012г.